

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
ECHR 069 (2014) SAYILI 11.03.2014 TARİHLİ KARARI
(HOWALD MOORE AND OTHERS V. SWİTZERLAND)

Arş. Gör. Tuğçe ORAL *

Asbestten kaynaklanan hastalıktan zarar gören kişiler, zamanaşımı hükümleri sebebiyle haklarını kullanamamışlardır.

Howald Moore ve diğerleri İsviçre'ye karşı davasında (başvuru numaraları: 52067/10 ve 41072/11), daire yargılamasında, Mahkeme, kesin hüküm olmakla beraber, oy çokluğuyla olayda şunların mevcut olduğuna karar vermiştir:

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin m. 6/1'in ihlali (adil yargılanma hakkı)

Dava, Mayıs 2004'te işçide teşhis edilen, kişinin 1960 ve 1970'li yıllarda çalışma ortamında asbeste maruz kalması sebebiyle ortaya çıkan kötü huylu pleural mesothelioma (çok agresif kötü huylu tümör) ile ilgilidir. Kişi, 2005 yılında vefat etmiştir. İsviçre Mahkemeleri, işçinin eşi ve iki çocuğu Bay Moore'un işverenine ve İsviçre otoritelerine karşı açtıkları tazminat davasını, zamanaşımına uğraması sebebiyle reddetmiştir.

Mahkeme, asbest kaynaklı rahatsızlıklar gibi, olayın meydana gelmesinden yıllar sonrasına kadar teşhis edilemeyen rahatsızlıklara uygulanan zamanaşımı hükümlerinin kişilerin haklarını ihlal ettiğini belirtmiştir. Mevzu hukuka göre, asbest mağdurları, istinasız şekilde zamanaşımı kurallarına tabi olmuşlardır. Mahkemeye göre, birey, herhangi bir rahatsızlığının bulunduğunu bilemeyeceğini bilimsel olarak kanıtlayabilirse, bu husus, zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında dikkate alınmalıdır.

OLAYLAR

İlk başvuran, Renate Anita Howald Moor, İsviçre vatandaşı olup 1949 yılında doğmuştur ve Untersiggental'da yaşamaktadır. Hans Moor'un ikinci eşidir. İkinci

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Elemanı

ci ve üçüncü başvuru sahipleri Caroline Moor ve Monika Moor, Hans Moor'un ilk evliliğinden olan çocuklarıdır ve 1973 ve 1976 yıllarında doğmuşlardır ve Zürih'te yaşamaktadırlar.

Hans Moor, 1946 yılında doğmuştur ve tüm kariyerini makineli tesislerde geçirmiştir. 1965 yılından en az 1978 yılına kadar, çalışması esnasında asbest tozuna maruz kalmıştır. 1975 ve 1976 yılları arasında asbest püskürtme faaliyeti yasaklanmıştır. 1989 yılından itibaren ise İsviçre'de asbest kullanımına genel bir yasak getirilmiştir.

Mayıs 2004'te Hans Moor'da asbeste maruz kalmasından kaynaklanan kötü huylu pleural masothelioma tespit edilmiştir. Bu çalışmayla ilgili olan rahatsızlık, Federal Yasalara göre, meslek hastalığıdır. İsviçre Milli Kaza Sigortası Fonu (CNA), Bay Moor'a ölümüne kadar kanun gereği hak ettiği maaşını ödemiş ve sosyal yardımlarını da yapmıştır.

25 Ekim 2005'te Hans Moor işvereninden tüm maddi ve maddi olmayan zararlarının tazmin edilmesi talebiyle mahkemeye başvurmuştur. Bu davada, kendisinde olan rahatsızlıkla işyerinde ilişkisinin kurulduğunu ve işverenin işçileri asbestin etkilerinden korumak için gerekli önlemleri almayı ihmal ederek sorumluluklarını yerine getirmediğini iddia etmiştir. Hans Moore, hastalık sebebiyle, Kasım 2005'te 58 yaşındayken vefat etmiştir. Aralık 2005'ten bu yana CNA, eşi Bayan Howald Moor'a Federal Hukuk'a göre bağlanan yaşlılık maaşına ek olarak dul aylığı da ödemektedir. Bayan Howald Moor aynı zamanda, eşinin işvereni tarafından sağlanan tazminat şemasına göre ödemeler almaktadır.

14 Kasım 2004'te Bayan Howald Moor, CNA'den maddi olmayan zararlarını talep etmiştir. CNA'nın içindeki bir kurulda görülen bu süreçte, sigorta fonunun ve eşinin işverenin eşinin ölümünde müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarını ve CNA'in mesleki sağlık ve güvenliği korumakta üzerine düşen görevi yapmadığını öne sürmüştür. Ekim 2006'da Hans Moor'un iki kızı da duruşmalara katılmışlar ve ek iddialarda bulunmuşlardır.

CNA, iddiaları reddetmiş ve bu noktada Hans Moore'un ölümünden sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir. Federal Hukukun sorumlulukta zarara yol açan olayın meydana geldiği son andan itibaren on yıllık bir zamanaşımı süresi öngör-

düğünü ve somut olayda da bunun en son 1978 yılında olduğunu ifade etmiştir. Bu iddialara karşı, 1995 yılından itibaren, Hans Moore'un asbeste maruz kaldığına ilişkin bir kanıt bulunmadığını vurgulamıştır. Başvuranlar, bu kararı Mahkemeye götürmüşlerdir. Nisan 2009'da mahkemeler, 1995 yılından önceki olaylara ilişkin iddiaların öneminin olmadığını, bu tarihten sonra da Howald Moor'un asbeste maruz kaldığına ilişkin bir delilin olmadığını karar vermiştir. Bayan Howald Moor bu karar, Federal Mahkeme'ye götürmüştür.

Federal Mahkemenin 29 Ocak 2010 tarihindeki yargılamasında, Mahkeme, Bayan Howald Moor'un taleplerinin, zararın oluş tarihinden itibaren on yıllık bir kesin zamanaşımı süresinin bulunması sebebiyle zamanaşımına uğradığına karar vermiştir. Mahkeme, zamanaşımı süresinin, zararın ortaya çıktığı andan itibaren başlamayacağını, olayın oluş anından itibaren başlayacağını karara bağlamıştır. Mahkeme, bu durumun, hukuki kesinlik ve "hukuki barış" için önemli olduğu da vurgulamıştır.

6 Mayıs 2006 tarihinde, Caroline Moor ve Monika Moor, varis olarak babalarının işverenine karşı açmış olduğu davayı sürdürmek konusundaki niyetlerini belirtmişlerdir. Şubat 2009'da mahkeme, taleplerini 1995 yılı öncesi iddialarının zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddetmiştir. Bunun üzerine başvuranlar, kararı Kanton Mahkemesi'ne götürmüşler; ancak talepleri zamanaşımı süresinin zararın ortaya çıktığı andan itibaren değil, işverenin yükümlülüklerini ihlal ettiği andan itibaren işlemeye başladığı sebebiyle reddedilmiştir. Caroline Moor ve Monika Moor kararı temyiz etmişlerdir; ancak Federal Mahkeme taleplerinin zamanaşımına uğradığına karar vermiştir. Fakat mahkeme, bazı hastalıklarda, zararın anlaşılabilir olmasının yalnızca hastalığın açıkça anlaşılır olduğunda mümkün olabileceğini bu sebeple de zamanaşımı süresini geçen bu tarihten önce gerçek zararın ne olduğunun anlaşamadığını kabul etmiştir. Mahkeme, yasama organının asbestten kaynaklanan hastalıklara ilişkin herhangi bir özel hüküm ön görmediğinden, temyiz edenlerin talebini reddetmiştir.

BAŞVURU, YARGILAMA VE MAHKEMENİN OLUŞUMU

AİHS m. 6/1'e (adil yargılanma hakkı) dayanarak ve m. 14'ün (ayrımcılık yasası) m. 6/1 ile birlikte dikkate alınmasını talep ederek, başvuranlar, temel olarak

adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinden yakınmaktadırlar.

Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 4 Ağustos 2010'da gelmiştir.

Karar 7 hakimden oluşan bir daire tarafından verilmiştir. Hakimler:

Guido Riamondi (İtalya), Başkan

Işıl Karakaş (Türkiye)

Peer Lorenzen (Danimarka)

Andras Sajo (Macaristan)

Helen Keller (İsviçre)

Paul Lemmens (Belçika)

Roberto Spano (İzlanda)

ve Stanley Naismith, Bölüm yazı işleri müdürü

Mahkemenin Kararı

Madde 6/1

Mahkeme, ilk olarak anlaşmazlığın karışık bir konudan kaynaklandığını, bu konunun asbest kaynaklı hastalığa yakalanmış olan kişilerce açılmış davalarda İsviçre Hukuku'ndaki on yıllık zamanaşımı süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi olduğunu belirtmiştir. Bu hastalığın ortaya çıkmasının on yıllar alabileceğinin bilinmesine karşın, mahkeme on yıllık zamanaşımı süresini kesin bir şekilde –bu sürenin mağdurun asbeste maruz kaldığı andan itibaren başlayacağını belirterek- uygulamıştır. Sonuç olarak, tüm zararlara ilişkin talepler, öncesinde mağdurların objektif olarak haklarını bilmelerinin mümkün olmamasına rağmen, zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle, reddedilmiştir.

Mahkeme ayrıca, İsviçre'de zamanaşımını konu alan bir yasa tasarısının bulunduğunu ifade etmiştir. Ancak, bu tasarı, ek süre sağlayan geçiş hükmü şeklinde olmadığından, söz konusu soruna adil bir çözüm bulamamaktadır.

Her ne kadar mahkeme zamanaşımı kurallarının olaya uygulanmasını hukuki kesinliği sağlayarak hukuki bir hedefi gerçekleştirmesi sebebiyle doğru buluyor-

sa da, bu hükmün hastalığı tetikleyici sebeplerin gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkabilen hastalıklardan mağdur olan kişilere de sistematik şekilde uygulanması, haklarını mahkemeler önünde aramalarını engellemektedir.

Mahkeme, kişinin bir rahatsızlığının olduğunu bilmesinin mümkün olmadığını bilimsel olarak kanıtlanması durumunda, bu hususun zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında dikkate alınmasının doğru olacağına karar vermiştir. Somut olaydaki istisnai durumların göz önüne alınmasıyla zamanaşımı sürelerinin olaya uygulanması, başvuruların m. 6/1 çerçevesinde adil yargılanma hakkını ihlal etmiştir.

Adil Tazmin (m. 41)

Mahkeme, İsviçre'nin başvurulara maddi olmayan zararlarına karşılık 12.180 Avro ödemesi gerektiğine karar vermiştir. Ayrıca 5.000 Avronun Bayan Howard Moor'a ve 4.000 Avro'nun da Caroline Moor ve Monika Moor'a masraf ve giderler için ödenmesi gerektiğine karar vermiştir.